

תכנית הלימודים בהיסטוריה חמ"ד

לחטיבה העליונה

2 יחידות החובה

לנבחנים החל ממועד הקיץ תש"ף

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תכנית הלימודים – כיתה י'

בתכנית הלימודים יש 4 חטיבות שיפורטו להלן:

1. מסורת ומודרנה
2. נאציזם ושואה
3. מיישוב למדינה
4. מדינת ישראל

מקרא:

- ורוד:** נושאים שלא יילמדו
- ירוק:** חלופות בהערכה – 30%
- צהוב:** נושאים הנלמדים בשיטת פרי"ח
- טורקיז:** נושאי רשות שלא יישאלו עליהם שאלות בבחינת הבגרות
- ללא הדגשה: נושאי הידע והמיומנויות – 70% (פרקי חובה)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

חטיבה ראשונה - מסורת ומודרנה:

תופעות המודרנה

מטרות -

התלמידים:

1. יכירו את התופעות המרכזיות שהביאו להיווצרות העולם המודרני
 2. יבינו את תופעת פריחתן של האידיאולוגיות שהיוו מצע לשינויים חברתיים ומדיניים
 3. יבינו את השפעת רעיונות הנאורות על ירידת מעמד הדת בעת החדשה בהשוואה לימי הביניים
 4. יבינו את השניות שבתופעות המודרנה: קדמה לעומת פגיעה בזכויות האדם
- תכנים

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
א. צמיחת המדינה הריכוזית החל במאה ה-17 לספה"נ (4-5 שעות)	מאפייני מסגרת המדינה המודרנית: ריכוזיות השלטון: - הקמת מערכות ביורוקרטיה ומיסוי מרכזיות, - יצירת חוקה, ומערכות חוק ומשפט, תרבות ושפה רשמית למדינה; -מונופולין על כוח הכפייה – צבא ומשטרה. • תהליך ההאחדה: - צמצום מעמד הדת בממשל - ביטול השדרות מימי הפיאודליזם - ביטול הגבולות הפנימיים של המדינה - יצירת סמלי המדינה: המנון, דגל, חוקה וסמל - פיתוח מערכת חינוך ככלי ליצירת נאמנות למשטר, לאחידות השפה וליצירת זהות משותפת.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
השינויים שחללה הנאורות – התהוות ההכרה בערך האדם א. <u>עקרונות הנאורות</u> : ההכרה בערך האדם האדם – יצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות לפי : – חירות, קניין ואושר. (לוק) – זכויות האשה (מרי וולסטונקרפט) – הקריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות לפרטים (וולטיר) – הפרדת רשויות כאמצעי לשמירת חרות (מונטסקייה) – אמנה חברתית (לוק, רוסו) ב. <u>מאפייני הנאורות</u> : אינדיבידואליזם, רציונליזם, ספקנות וחילון, ידע וקדמה נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות : ה-מהפכה האמריקאית או המהפכה הצרפתית כפורצות הדרך ליישום רעיונות הנאורות – הכרה בזכויות האדם והאזרח בימי המהפכה הצרפתית או הכרזת העצמאות והצהרת זכויות האדם במהפכה האמריקאית	ב. הנאורות (המאה ה-18 לספה"נ) (2-3 שעות)

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
השינויים המרכזיים בחברה ובמדינה בעקבות התיעוש א. מאפייני התיעוש: מיכון בהתחדשות מתמדת; ייצור המוני בקו ייצור אחיד. ב. ההשלכות החברתיות והכלכליות של התיעוש: • עליית מעמדות חברתיים חדשים: - מעמד הפועלים והתאגדויות פועלים. • גידול דמוגרפי. • גידול בקמדי הגירה - מהכפר אל העיר ואל "העולם החדש". ג. ההשלכות על המדינה: • הגדלת עושר המדינה והתהוות אימפריאליזם. הגברת האחידות במדינה – חינוך, תרבות, שפה תחבורה ותקשורת – והיווצרות "מדינת הלאום". עליית "חברת ההמונים".	ג. המיכון והתיעוש
	ד. התנועות האידיאולוגיות המודרניות: אידיאולוגיות כמחוללות שינויים חברתיים ומדיניים 1. לאומיות – 1 ש' 2. סוציאליזם – 1 ש'

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
	ליברליזם: ההגנה על חירויות היסוד כעיקרון מחייב בהתנהלות המדינה הדמוקרטית המודרנית. עידן הליברליזם במאה ה-19: הליברליזם הפוליטי – המאבק בריאקציה (שמרנות) למען זכויות הפרט הליברליזם החברתי-כלכלי – ההתנגדות לפגיעה בזכות הקניין ובהתערבות המדינה בנושאים חברתיים וכלכליים מדיניות laissez faire "לֶסֶה פֶּר" ("הנח לעשות" כלומר אל תתערב). הדמוקרטיות הליברליות במאה ה-20: המאבק על מימוש זכויות האדם והאזרח. דה-קולוניזציה, שוויון זכויות מלא לנשים, והכרה בזכויות של קבוצה.
סוציאליזם יילמד כמונח. להלן קישור למונח.	סוציאליזם: התפתחות המאבק למען שוויון כלכלי וצדק חברתי כעיקרון פוליטי והתמודדות עם התופעות השליליות של התיעוש - המרקסיזם וייחודו – תביעות לשוויון פוליטי וכלכלי, התגבשות אגודות פועלים ומפלגות עובדים. - סוציאל-דמוקרטיה בהבדל מליברליזם - מתח בין חרות לשוויון במדיניות הכלכלית והחברתית במדינה המודרנית
לאומיות יילמד כמונח. להלן קישור למונח.	לאומיות: זכותם של עמים להגדרה עצמית ולריבונות - דגמי לאומיות שונים: לאומיות ליברלית אזרחית; לאומיות אתנית-היסטורית (הרומנטיקה); הדגם האמריקאי מול הדגם הגרמני - הכרה בזכויות למיעוטים אתניים במדינה הלאומית הריכוזית כגון: אלבנים ביוגוסלביה, הונגרים בצ'כוסלובקיה, יהודים בפולין, טורקים ביוון

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

–משברי המודרנה

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
המלחמה – ביטוי להישגי המודרנה והנאורות או פגיעה בהם? 1. גורמי המלחמה : - עליית רעיונות אנטי-ליברליים וראיית צד חיובי באלימות ובכוח - משבר המדינות הרב-לאומיות - האימפריאליזם – העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושה לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות 2. נראות המלחמה : מלחמה טוטלית, הרג המוני וטיהור אתני	מלחמת העולם הראשונה נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות א. מלחמת העולם הראשונה – יילמד כמונח רשות – 1 ש' להלן הקישור למונח.
3. תוצאות המלחמה ומשבר האמונה ברעיונות הקדמה ובהשלכותיה : בחירה בסעיף אחד מתוך שלושת הסעיפים שלהלן : - הפסימיות החברתית : אבטלה, חילון ומשברי אמונה - ראשית הדד-קולוניזציה (הענקת מנדטים ולא סיפוח) -עליית הדמוקרטיה החדשות ושברן (גרמניה ופולין).	

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
כיצד צמחו משטרים טוטליטריים מתוך אידיאולוגיות שהבטיחו מרפא לחולי המודרניות? 1. הכרת מאפייני משטרים טוטליטריים • אידיאולוגיה רשמית מחייבת • מפלגת המונים אחת ובראשה מנהיג אחד והוצאת מפלגות אחרות אל מחוץ לחוק • הנהגת משטר טרור (פיזי ופסיכולוגי) תוך הפעלת משטרה חשאית מונופול על התקשורת: פיקוח מטעם המפלגה או הממשלה על העיתונות, הרדיו והקולנוע מונופול על השימוש בכוח – שליטה מוחלטת של המדינה על השימוש בנשק ועל השימוש בכוח צבאי לדיכוי האזרחים • פיקוח מרכזי על הכלכלה	ב. המשטרים הטוטליטריים: נאציזם – הועבר כפתיח לנושא השואה. קומוניזם ופשיזם – יילמדו כמונח אחד – המשטרים הטוטליטאריים – 1 ש' להלן קישור למונח.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	2. הכרת משטרים טוטליטריים שונים : יש לבחור באחד מבין שני המשטרים קומוניזם או פשיזם : • קומוניזם – האידיאולוגיה הקומוניסטית- חידושו של לנין (מלחמת המעמדות ודיקטטורת הפרולטריון) ; – התבססות הטוטליטריות בימי סטלין – המדינה ככלי ליישום האידיאולוגיה – יחס המשטר הקומוניסטי למיעוטים תרבותיים ודתיים – דיכוי בשם החופש – כל אחד עלול להיות אויב – הדוגמה היהודית : - היבסקציה – הכחדת תרבות היידיש, אנטי-יהדות ואנטי-ציונות . • פשיזם – האידיאולוגיה הפשיסטית – מרכזיות המדינה והאומה – "המדינה מעל לכול" – פשיזם כתופעה אירופית – משטרים פשיסטיים איטליה כדוגמה ראשונה – הקמת מפלגות פשיסטיות כגון: בלגיה, רומניה, הונגריה בולגריה -אנטישמיות כמרכיב נפוץ אף כי לא הכרחי.
הנושא 'נאציזם' יילמד בתחילת נושא השואה (עמוד 18).	• נאציזם (חובה) – אידיאולוגיה נאצית: מ"פולקזים לגזע" (לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי ומרחב המחיה, מיין קמפ) – דרכי עליית הנאצים לשלטון והתבססותם בו.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

התמודדות העם היהודי עם אתגרי העת החדשה

מטרות -

התלמידים :

1. יבינו את השפעת התופעות המרכזיות של המודרנה על החיים היהודיים, ויכירו את האתגרים שהן העמידו בפני הקיום היהודי בעת החדשה
2. יבינו את הדמיון והשוני בהתמודדותן של קהילות ישראל השונות עם המודרנה
3. יכירו את השינויים שחלו במעמדם המשפטי של היהודים בעת החדשה ויבינו את השלכותיהם על החיים היהודיים ועל ההתארגנות הקהילתית
4. יכירו ויבינו את מגוון התנועות והזרמים שקמו בעם היהודי במטרה לשמור על קיומו הייחודי בעת החדשה
5. יבינו את תגובת היהודים שומרי המצוות לאתגרי החילון, ההשכלה והתיקונים בדת ישראל, כפי שהם באו לידי ביטוי בתנועות השונות
6. הבנת ייחודו של הפתרון הלאומי הציוני לגווניו והסיבות להתנגדויות שקמו לו בחברה היהודית
7. הבנת הרקע והנחיצות להקמת תנועת הציונות הדתית כסיעה בתוך "התנועה הציונית"

תכנים

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
א. מעמד היהודים בעת החדשה משלהי המאה ה-18 עד ראשית המאה ה-20. (4 שעות)	השפעת הליברליזם על תמורות בחברה היהודית. השינויים במעמד המשפטי של היהודים בקהילות השונות בעת החדשה : <u>ארצות האסלאם</u> - המורה ילמד על <u>מדינה אחת</u> , על פי בחירתו : האימפריה העות'מנית או אלג'יריה. <u>מרכז ומערב אירופה</u> - המורה ילמד על <u>מדינה אחת</u> , על פי בחירתו : צרפת או מדינות גרמניה ואוסטריה. <u>ארצות הברית</u> . - מתן שוויון זכויות (אמנציפציה) - פתיחת שערי תעסוקה ולימודים

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	- הרחבת אזורי מגורים. השלכות השינויים במעמד היהודים (האמנציפציה) על החברה היהודית: - תהליכי התערות בחברה הסובבת: שינוי אורחות חיים- לבוש, שפה מתירנות והתבוללות - ביטול האוטונומיה הקהילתית והפגיעה בסמכות ההנהגה המסורתית.
ב. תהליכים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים שעברו על החברה היהודית. (3 שעות)	השפעת התיעוש על החברה היהודית גידול מהיר במספר האוכלוסים היהודים; • עיור – ריכוז היהודים בערים; • פרולטריזציה והתאגדות מקצועית • הגירה – הגירה בכלל; "ההגירה הגדולה"; הגירת יהודים ל"עולם החדש" (1870 – 1925). - השינוי במרכזי הכובד של העולם היהודי: - עליית המרכז היהודי בצפון אמריקה
ג. תנועת ההשכלה היהודית (4 שעות)	השפעת רעיונות הנאורות על החברה היהודית א. תנועת ההשכלה ויעדיה • שילוב רעיונות הנאורות במחשבה וביצירה היהודית (מנדלסון כמעצב מרכזי של ההשכלה

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
משה מנדלסון ותנועת ההשכלה - יילמד כמונח — 1 ש' להלן קישור למונח. יישום רעיונות ההשכלה – 3 ש'	(היהודית) • מאבק לשילוב היהודים בחברה הכללית • מודרניזציה של החיים היהודיים והפולמוס סביב תופעה זו - שינוי לבוש ושפה ; - עיסוק במשלחי-יד יצרניים ; - שינויים בחינוך היהודי – חינוך הבנות ב. <u>יישום רעיונות ההשכלה בחברה היהודית</u> : המורה ילמד על <u>אזור אחד</u> לפי בחירתו : א. במזרח אירופה- "ההשכלה מטעם" ב. במזרח התיכון וארצות האסלאם – בתי הספר של "כל ישראל חברים" ג. בתימן – חדירת רעיונות ההשכלה - הפולמוס בין ה"דרדעים" וה"עקשים"

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
ד. תנועות וזרמים יהודיים במאות ה-19 וה-20 (4 שעות)	דרכים להתמודדות עם החילון, ההתערות בחברה הכללית וההתבוללות: 1. תנועות לתיקונים בדת נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות א. תנועת הרפורמה : תיקונים לצורכי השתלבות מלאה בחברה הכללית - היחס לתקפות המצוות בתפיסת העולם הרפורמית, פרידלנדר, גייגר ב. התנועה השמרנית (היהדות הפוזיטיבית ההיסטורית): - תיקונים מתוך ראייה היסטורית של העבר וייחוד יהודי לעתיד (בארה"ב) התנועה השמרנית מכונה התנועה הקונסרבטיבית היחס לתקפות המצוות בתפיסת העולם של התנועה השמרנית, זכריה פרנקל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	2. <u>המענה האורתודוקסי לגווניו ויחסו למודרנה ולתיקונים בדת :</u> יש ללמד על הניאו-אורתודוקסיה ועל זרם אחד <u>נוסף</u> (מתוך א-ה) לפי בחירת המורה : א. ההתנגדות לרפורמה ולערכי המודרנה - חת"ם סופר ב. ניאו-אורתודוקסיה - חיוב המודרנה תוך שמירה קפדנית על מצוות הדת וחיזוק הזהות האורתודוקסית ; תפיסת "תורה עם דרך ארץ" - רש"י הירש ג. התבססות החסידות, התפשטותה והתמודדותה עם אתגרי המודרנה - התרחבות החסידות והפיכתה לתנועה דתית- חברתית המונית - "העדה" ו"החצר" כתחליף לקהילה ד. הישיבות בליטא והתמודדותן עם אתגרי המודרנה במזרח אירופה -חיזוק הלמדנות ומעמד הלומדים. - הישיבות כארגון חברתי- רעיוני על-קהילתי ישיבת וולוז'ין וישיבות המוסר ה. רבני הקהילות הספרדיות והקהילות בארצות האסלאם והתמודדותם עם אתגרי

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	"העולם החדש"
ה. התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית (3 שעות)	1. נסיבות התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית • היהודים בין השתלבות בחברה הסובבת לבין דחייה, צמיחת האנטישמיות המודרנית וביטוייה כלפי במדינות השונות. השראת התנועות הלאומיות בעמים. 2. ארגונים ותנועות לאומיות יהודיות כפתרון להמשך קיום העם היהודי ; כ"ח והעיתונות היהודית סולידריות יהודית והתארגנות בין-לאומית טריטוריאליסטים - התיישבות יהודית בחבל ארץ אוטונומי שאינו ארץ ישראל. הבונד – יהודים בתנועות כלליות לתיקון חברתי (סוציאליזם, קומוניזם סוציאל-דמוקרטי), מפלגות סוציאליסטיות יהודיות, אוטונומיסטים - אוטונומיה תרבותית שאינה בארץ ישראל.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
ו. התנועה הציונית (9 שעות)	ייחודו של הפתרון הלאומי-ציוני 1. שורשי הרעיון הציוני כלאומיות מודרנית • "מבשרי הציונות" - יש ללמד על מבשר ציונות אחד מתוך הבאים: הרב אלקלעי, הרב קלישר ומשה הס. • חובבי ציון וראשית התארגנות התנועה הציונית והעליות "הראשונות" לארץ ישראל 2. התנועה הציונית בראשות הרצל: • המצע של התנועה - פתרון מדיני בארץ ישראל מוכר במשפט העמים, תכנית באזל, צ'רטר • מיסוד ודמוקרטיזציה של התנועה – הקונגרס הציוני ומוסדות התנועה הציונית – התבססות התנועה הציונית עד מלחמת העולם השנייה בקרב היהודים באירופה, בארץ ישראל, בארצות האסלאם, בארה"ב, בצפון אמריקה ובדרומה. – מפלגות וזרמים: ציונות מדינית, ציונות רוחנית, ציונות מעשית, ציונות סוציאליסטית, וציונות דתית. – הציונות הדתית – הרקע להקמת 'תנועת המזרח' ו'הרב ריינס וגישתו לתנועה הציונית.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה

על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות

3. **ההתנגדות לציונות.**

- האורתודוקסיה הלא-ציונית

- הרפורמה ותומכי ההשתלבות בחברה

אפשרות ראשונה לבחירה להערכה חלופית – עבודת חקר: חקר קהילות – 10 ש'

מסורת ומודרנה בקהילות יהודיות בין שתי מלחמות העולם.

קישור למסמך חקר קהילות המותאם להיקף של 30%.

ההתמודדות עם המשך הקיום היהודי בעידן

המודרני

הדגמת דרכי התמודדות להמשך הקיום היהודי בזוג

קהילות יהודיות מאירופה מצד אחד, ומאסיה-

אפריקה מצד אחר, כגון:

חלב-וילנה או קזבלנקה-אודסה או צנעה-ורשה או

בגדד-פריס בתחומים:

- מעמד היהודים והתערותם בסביבה

- מבנה קהילתי וסמכויות ההנהגה

- חינוך והשכלה

הצטרפות לארגונים יהודיים, לזרמים ולתנועות

יהודיות.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

חטיבה שנייה – נאציזם ושואה:

מטרות -

התלמידים:

1. יבינו את משמעות האידאולוגיה הנאצית כלפי העם היהודי
2. יכירו את השלבים המרכזיים במהלך מלחמת העולם השנייה ויבינו את הקשרים בינם לבין השואה
3. יכירו את מכלול הגורמים והנסיבות שאפשרו את ביצוע "הפתרון הסופי"
4. יבחנו את הדילמות והקשיים שעיינו את התמודדו היהודים בכל אחד משלבי יישום המדיניות הנאצית, ויעריכו את דרכי התמודדותם
5. יבינו את הקשיים המיוחדים שעמדו בפני היהודים שומרי המצוות ואת דרכי התמודדותם בהם
6. יזהו את הגורמים שהשפיעו על תגובת "העולם החופשי" על המדיניות הנאצית כלפי היהודים
7. יכירו את הגורמים והדילמות שהשפיעו על פעילותם של יהודי "העולם החופשי" נוכח גורל אחיהם בשואה
8. יבינו את הקשיים שעמדו בפני "שארית הפליטה" ואת משמעות התמודדותם עם החזרה לחיים
9. יבינו את מקומה של השואה בזיכרון היהודי, הישראלי והעולמי בימינו, וידונו בלקחי השואה כצו מוסרי יהודי ואנושי.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תכנים

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
נאציזם (הועבר לכאן מהאידיאולוגיות) (3 ש')	נאציזם – אידיאולוגיה נאצית: מ"פולקזיס לגזע", לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי ומרחב המחיה, מיין קמפ – דרכי עליית הנאצים לשלטון והתבססותם בו
א. ייחודה של האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ונגד יהדות (3 שעות)	מדוע היו היהודים לקבוצת יעד לרדיפה הגרמנית? - הזיקה בין האידיאולוגיה הנאצית לאנטישמיות המודרנית והמסורתית - הצגת היהדות והמוסר היהודי בחשיבה ובתעמולה הנאצית כאנטיטזה וכאויב לאריות ולאנושות בכלל
ב. שלבים במדיניות האנטי-יהודית של הנאצים בגרמניה בשנים 1933 – 1939. (5 שעות)	באילו דרכים יושמה האידיאולוגיה האנטי יהודית בגרמניה 1. מגמות במדיניות האנטי יהודית 1933 – 1938: השפלה, בידוד והגירה, חקיקה ונישול – תעמולה נאצית אנטי-יהודית – חרם כלכלי נגד היהודים – שריפת ספרי היהודים וגזירת איסור השחיטה – חקיקת חוקי הגזע – חוקי נירנברג, ביטול האמנציפציה – אריזציה – החרמת הרכוש היהודי והוצאת היהודים מהחברה וממוסדותיה – הבידוד החברתי- התרומה מרצון של האוכלוסייה הגרמנית. 2. 1938 – 1939 שנת המפנה וההסלמה, ליל הבדולח ומאסר ההמונים.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ג. תגובות יהודי גרמניה ותגובות יהודי העולם על המדיניות הנאצית (3 שעות)	האם ראו היהודים את הכתובת על הקיר? • מגמת ההיאחזות בגרמניה כמולדת : - מאבק היהודים על זכויותיהם מול המדיניות הגרמנית ; - התארגנות מחדש – הקמת הוועד המרכזי (מוסדות קהילתיים, חינוך ותרבות, סעד ותעסוקה) ; • מגמת העזיבה- הגירה : - האכזבה מגרמניה ומהעם הגרמני - התלבטויות בדבר היעד להגירה - ארגונים בין-לאומיים ותמיכתם בעזיבת היהודים • התחזקות התנועה הציונית בקרב יהודי גרמניה - פעילות תנועות הנוער • עלייה לארץ ישראל- "העלייה החמישית" - "הסכם ההעברה" על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל - עליית הנוער • תגובת יהודי העולם : ערבות וסולידריות יהודית - מחאות והפגנות נגד מדיניות הנאצים. - תנועת החרם היהודי על סחורות גרמניות בארצות השונות - ועדי סיוע לפליטים • תגובת מדינות העולם : - ועידת אוויאן, ועידת מינכן.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ד. מלחמת העולם השנייה (4 שעות)	מלחמת העולם השנייה – המהלכים העיקריים • 1939 – 1941 - הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה - הסכם ריבנטרופ-מולוטוב - הקרב על בריטניה - הצדדים במלחמה: בעלות הברית, גרורות הציר ומדינות ניטראליות • 1941 – 1942 - הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: - "מבצע ברברוסה"; החזית המזרחית - פרל הרבור והצטרפות ארה"ב למלחמה - ניצחון גרמני 1942 – 1943 - המפנה במלחמה: - הישגי בעלות הברית בצפון אפריקה (אל עלמיין); ברוסיה (סטלינגרד); מתקפה בדרום איטליה - הפלישה לנורמנדי • 1944 – 1945 - מאבק מכריע וסיום המלחמה - כניעת גרמניה - הטלת פצצת האטום על יפן

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ה. גורל היהודים במלחמת העולם השנייה – השואה (7 שעות)	כיצד התאפשר הפתרון הסופי? 1. מדיניות הנאצים ושותפיהם נגד היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה באזורים השונים. • באזורים הכבושים 1939–1941 - צעד ראשון: התעללות ביהודים והשפלתם - הקמת מחנות עבודה וכפייה - אגרת הבזק של היידריך, ריכוז היהודים בערים והקמת יודנרטים - ריכוז היהודים בגטאות וסגירתם - החרמת הרכוש היהודי • מיוני 1941 – עד מאי 1945 - "הפתרון הסופי" - "מבצע ברברוסה" וראשית פעילות הרצח של האיינזצגרופן - הקמת מחנות ההשמדה - ועידת ואנזה - האקציות בגטאות, השילוחים למחנות - ההשמדה והסלקציות - חיסול הגטאות - חיסול המחנות וצעדות המוות. 2. גורל היהודים במדינות הגרורות, במדינות החסות ובצפון אפריקה 3. הגורמים שהשפיעו על מידת היישום של הפתרון הסופי באזורי אירופה השונים: דפוס הזיקה לשלטון הנאצי ניגודי אינטרסים בין המדיניות הנאצית הכללית לבין האינטרסים של המפקדים הנאציים המקומיים, ושל שלטונות מקומיים לא-גרמניים;

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	• יחס האוכלוסייה המקומית : משתפי פעולה מול מצילים למען תמורה חסידי אומות העולם.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
דילמות ודרכי התמודדות בתנאים תת-אנושיים : <u>עמידה יהודית</u> - "האיברלייבן" ו"קידוש החיים" המאבק לשמירה על צלם אנוש - פעילות עזרה וסעד - חינוך ותרבות - לימוד תורה, קיום מצוות ופנייה אל רבנים בשאלות הלכתיות ובהנהגת החיים (שות"ים) - <u>תיעוד 'עונג שבת'</u> 1. <u>התמודדות ההנהגה :</u> • <u>היודנטים והמשטרה היהודית</u> - הנהגה במילכוד - <u>רומקובסקי</u>, <u>צ'רניאקוב</u>, <u>ד"ר אלקס</u>. - דילמת קבלת המינוי - התמודדות עם מצוקת האוכלוסייה היהודית בגטו עד לגירוש למחנות ההשמדה - דילמת ביצוע גזירות הנאצים בתקופת הגירוש וההשמדה • <u>ארגונים קהילתיים (הולנד, צרפת)</u> • <u>תנועות הנוער</u> • <u>הנהגת רבנים : הרב יוסף קרליבך, האדמו"ר מפיאסצ'נה, הרב אהרונסון מקונין.</u> - גילוי אחריות כלפי הקהילה והישארות בקרבה עידוד והענקת ביטחון בדרשות ובפסיקת הלכה - להתנהגות בתנאים לא-שגרתיים	ו. התמודדות היהודים עם מציאות החיים בימי השואה (8 שעות)
	היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
2. <u>התנגדות מזוינת לנאצים</u> מרד מזוין בגטאות ובמחנות, מרד גטו ורשה שאלת הגיבוי הציבורי דילמת העיתוי פרטיזנים: הדילמות – גטו או יער? סיכון מול סיכוי קבוצת העבודה בסלובקיה הרב וייסמנדל, גיזי פליישמן ותכניות הכופר הרזיסטנס הצרפתי הוועד להגנת יהודים בבליה פרשיות הצלה שנויות במחלוקת: קסטנר, ברנד	
היכול היה העולם החופשי למנוע את ההשמדה? • הפער בין מידע ומודעות לפתרון הסופי • הדילמה בין סיום מהיר של המלחמה כפתרון למצוקת היהודים לבין השקעת משאבים לחיסול מנגנון ההשמדה • אדישות או אנטישמיות של ממשלות ואוכלוסיות – חשש שהמלחמה תיתפס כמלחמה למען היהודים • עמדת הצלב האדום, עמדת האפיפיור ויחס כנסיות מקומיות לשאלת העזרה ליהודים.	ז. תגובת העולם החופשי נוכח גורל היהודים בשואה (2 שעות) (פרק בחירה)

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ח. היהודים בעולם החופשי נוכח גורל אחיהם בשואה. (2 שעות)	היכלו יהודי העולם החופשי לסייע לאחיהם? - הפער בין מידע ומודעות לשואה- הקושי בתפיסת ממדי הטרגדיה - יהדות ארה"ב בין ערבות יהודית לפטריוטיות אמריקאית: - הג'וינט; ועד הרבנים האורתודוקסים; קבוצת ברגסון (הלל קוק), הוועד לפליטי מלחמה. - יהודי ארץ ישראל – בין הצלה לבניין הבית הלאומי - התגייסות יהודים לצבאות בנות הברית ולצבא האדום.
ט. "שארית הפליטה" (2 שעות)	ההתמודדות עם החזרה לחיים - מחנות העקורים וניסיונות השיקום - ניסיונות השיקום בארצות המוצא באירופה - הגירה אל מעבר לים – לאוסטרליה, לארגנטינה; - תנועת "הבריחה"- ההעפלה לארץ ישראל.
י. זיכרון השואה והכחשת השואה (נושא לבחירה) (3 שעות) 2 שעות	משמעות זיכרון השואה כ כאירוע בעל משמעות יהודית ואוניברסאלית - בין שואה לרצח עם; - לקחי השואה והמניעים לזיכרון; - דפוסי זיכרון גיוון, השתנות ומניפולציה – ערוצי ההתפשטות של העיסוק בשואה בעולם מאז שנות ה-60 של המאה ה-20, בקולנוע, בתאטרון, בספרות, ובמחקר

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 050-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	הכחשת השואה: היקף הטיעונים, המניעים להכחשה, תפוצת התופעה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תכנית הלימודים – כיתה י"א

חטיבה שלישית - מיישוב הארץ להקמת מדינה בארץ ישראל:

היישוב היהודי בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, עד תום מלחמת העולם הראשונה

מטרות -

התלמידים:

1. יכירו את מאפייני היישוב היהודי בשלהי המאה ה-19 בארץ ישראל, יבחנו את התפתחותו ויעריכו את תרומתו לרציפות היישוב היהודי בארץ
2. יבינו את חלקם של עולי העלייה הראשונה והשנייה בבניית התשתית לבית הלאומי ויבחנו את הניגודים והמחלוקות בינם לבין "היישוב הישן"
3. יבינו את התפקיד שמילאה בריטניה בהנחת היסודות לבית הלאומי: במתן הצהרת בלפור ובקבלת המנדט על ארץ ישראל

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. היישוב היהודי לגווניו בארץ ישראל בתקופה העות'מאנית משלהי המאה ה-19 עד תום מלחמת העולם הראשונה (5 ש'). הנושאים 'יישוב ישן' ו'יישוב חדש' יילמדו כמובנים.	בין 'ישן' ל'חדש' בהתפתחות היישוב בארץ ישראל 1. אוכלוסיית ה'יישוב הישן' לגווניו: העדה האשכנזית הרכבה, כלכלתה, הנהגתה ודרכי ארגונה העדה הספרדית הרכבה, כלכלתה, הנהגתה ודרכי ארגונה מצעד יהודי אתיופיה לא"י 1862 "היוצאים מהחומות" – מקימי השכונות בירושלים והמושבות ברחבי הארץ
להלן קישור למונח – 'יישוב ישן'	2. אוכלוסיית ה'יישוב החדש' לגווניו: - עולי חיבת ציון- העלייה הראשונה - אוכלוסיית ההתיישבות השיתופית והסוציאליסטית בימי העלייה השנייה
להלן קישור למונח – 'יישוב חדש'	

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	- עליית התימנים, בין עליית 'חיבת ציון' לעלייה השנייה.
	3. בין מסורת לחידוש- סוגיות בשאלת אופיו של "היישוב החדש"; • הצביון הדתי של היישוב - "פולמוס השמיטה" ו"פולמוס גדרה" - מינוי רבנים ביישוב החדש: מינוי הרב קוק כרבם של יפו והמושבות, מינוי הרב עוזיאל כחכם באשי של יפו- תל אביב - ניסיונות לקירוב חילונים – מסע הרבנים למושבות נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות 1. החינוך בין קודש לחול: גימנסיה "הרצליה" וביה"ס "תחכמוני", - כי"ח ותלמודי התורה הספרדיים 2. תחיית השפה העברית: בן יהודה, מלחמת השפות 3. היחסים בין העדות: התימנים במושבות וביישובי העלייה השנייה 4. דרכים שונות בבניין החברה והיישוב: "החלוקה" מול פרודוקטיביזציה -איכרי העלייה הראשונה מול תנועות הפועלים 5. מעמד הנשים: השכלת בנות, מעמד הפועלות והמתיישבות

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ב. היישוב היהודי במעבר משלטון עות'מאני לשלטון המנדט הבריטי (1-2 שעות)	תרומת המנדט להנחת היסודות לבית הלאומי היהודי 1. הצהרת בלפור ומשמעותה על רקע האינטרסים הבריטיים במזה"ת (הסכם סיקס פיקו, מכתבי מק-מהון הסכם פייסל-וייצמן). 2. כינון המנדט הבריטי על ארץ ישראל ייחודו של המנדט הבריטי על ארץ ישראל מנדט סוג A והמחויבויות הבריטיות כלפי הבית הלאומי (ועידת סן-רמו): מתן אפשרות לעלייה, הקצאת קרקעות, פיתוח הארץ והעבודות הציבוריות.

הלאומיות הערבית במזרח התיכון ובארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20

מטרות -

התלמידים יכירו את הגורמים שהביאו להתפתחות הלאומיות הערבית המודרנית במזרח התיכון ובארץ ישראל.

פרקי לימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. צמיחת מדינות הלאום הערביות במזרח התיכון. (1 שעה)	הגורמים להתעוררות הלאומיות הערבית המודרנית במזרח התיכון • קיום זהות ערבית מקומית (פרטיקולרית) לצד זהות לאומית כלל-ערבית (פאן-ערביות) • חדירת הרעיון הלאומי המודרני לעולם הערבי • חלוקת המזרח התיכון בין המעצמות • פיצול האומה הערבית ליחידות מדיניות במזה"ת בעקבות מלחמת העולם הראשונה: - הקמת אמירות עבר הירדן - ממשל פייצל בדמשק וקריסתו

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי לימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ב. צמיחת הזהות הלאומית של ערביי ארץ ישראל (1 שעה)	הגורמים להתחזקות זהות לאומית ערבית פלסטינית בארץ ישראל. • קיום מרכיבי זהות אחדים בקרב ערביי ארץ ישראל קודם למלחמת העולם הראשונה : זהויות דתיות, זהות עות'מאנית, זהות ערבית, זהויות משפחתיות ואזוריות - "סוריה הגדולה" • קביעת גבולות ארץ ישראל עם תום מלחמת העולם הראשונה • דילמות בשאלת הזהות של הערבים בארץ ישראל עם תום המלחמה : "פלסטיין" או "סוריה הגדולה" • הקמת בית לאומי יהודי בארץ ישראל • ההגירה הערבית לא"י בתקופת המנדט

התפתחות הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל

מטרות -

1. הכרת מוסדות היישוב ומפלגותיו והבנת תרומתם להכנת התשתית למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
2. הבנת התפקיד שמילאו העלייה וההתיישבות בבניית הבית הלאומי
3. הכרת האתגרים והקשיים שעמדו בפני החלוצים הדתיים בהשתלבותם במפעל הציוני, בחינת דרכי התמודדותם והערכת תרומתם לבניין הבית הלאומי וצביונו
4. הבנת הסיבות לעימות הערבי-יהודי בארץ ישראל והשלכותיו על הבית הלאומי
5. הבנת השינויים שחלו במדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי והבנת תגובות היישוב היהודי על השינויים הללו

תכנים

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. מוסדות היישוב היהודי בארץ ישראל (1 שעה)	דרכי מימוש האוטונומיה היהודית א. הקמת מוסדות שלטון : כנסת ישראל, הוועד הלאומי, הרבנות הראשית-

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	(מחכם באשי לשני רבנים ראשיים) ועדי הקהילות ; מוסדות לייצוג העם היהודי – הסוכנות היהודית. ב. כינון שיטת בחירות דמוקרטיות : • המאבק על זכות הבחירה לנשים ; • מפלגות וגושים פוליטיים ביישוב : הגוש הפועלי, הגוש הדתי (עמודים 171-173 בספר 'השיבה לציון') הגוש האזרחי , הארגונים והמפלגות העדתיות.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ב. העלייה לארץ ישראל וההתיישבות בה (3 שעות)	העלייה וההתיישבות כמגשימות החזון הציוני 1. מטרות העלייה וההתיישבות הציונית • הקמת מדינה יהודית • שיבת העם לארצו ו"גאולת הארץ" • פתרון מצוקות העם – הפיזית והרוחנית • סולידריות כלל-יהודית בבניין הארץ (הון לאומי) יצירת "רוב יהודי" בארץ ישראל. 2. דילמות במדיניות העלייה וההתיישבות של התנועה הציונית והנהגת היישוב: בחירה בין דילמות בנושאי העלייה לבין דילמות בנושאי ההתיישבות. • סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בהבאת עולים ארצה. - הרקע לעלייה: עולים מתוך אידיאולוגיה מצד אחד ומהגרים מתוך כורח המצב בארצות המוצא מהצד האחר. - השליטה בעלייה ככלי לעיצוב יחסי הכוחות הפוליטיים בארץ - סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בדפוסי התיישבות ובמיקום היישובים -התיישבות חקלאית- שיתופית לצד התיישבות עירונית ופיתוח התעשייה - הוויכוח סביב השיטה החברתית- כלכלית הראויה: כלכלה חופשית או כלכלה סוציאליסטית, הון פרטי או הון לאומי?
הפיקוח על הוראת רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון ביז 02-5025050, פקס 02-5004018	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	3. מפעלי העלייה וההתיישבות לגוויניהם האידיאולוגיים בשנות העשרים והשלושים של המאה העשרים (בחירה בין ניתוח נתוני גלי העלייה לבין ניתוח נתוני מפעלי ההתיישבות); הקמת תנועת "החלוץ" וההכשרות להגשמת ערכי הציונות החלוץ הדתי; הפועל המזרחי הקיבוץ הדתי ההכשרות החלוציות בארצות האסלאם - גלי העלייה, ייחודם, תרומתם לבניין הבית הלאומי ולאופיו: - "העלייה השלישית", "העלייה הרביעית", "העלייה החמישית", (עליית הצלה, עליית הנוער) העלייה מארצות האסלאם. - מפעלי ההתיישבות עירוניים וכפריים
ג. העימות הערבי-יהודי עד מלחמת העולם השנייה (6 שעות)	השפעות העימות על היישוב היהודי ועל הערבים בארץ ישראל. 1. ביטויי העימות: מאורעות 1920, 1921, 1929, 1936 עד 1939 – גורמים ומאפיינים 2. המדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי- הנסיגה מההתחייבויות לבית הלאומי, מעלייה פתוחה למקסות (סרטיפיקטים) ולספרים לבנים, מהתחייבות להקצאת קרקעות לחוקי הקרקעות והגבלת ההתיישבות היהודית 3. השפעות העימות על היישוב היהודי: - מדיניות הביטחון של היישוב: - הקמת "כוח המגן" והוויכוח על דרכי התגובה האסטרטגיות של "יישובי חומה ומגדל" - עיצוב גבולות המדינה שבדרך "ה-N ההתיישבותי"

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	– כלכלת היישוב: הקמת משק כלכלי נפרד (תוצרת הארץ, נמל תל-אביב) היווצרות עימות פוליטי גובר מול שלטונות המנדט. 4. התערערות מצב היהודים בארצות האסלאם (הפרהוד) 5. השלכות העימות על ערביי ארץ ישראל: במישור האידיאולוגי – חיזוק התודעה הלאומית הפלסטינית, במישור המעשי – התפוררות חברתית, שבר מנהיגותי, פגיעה בכוח הלחימה. 6. ניסיונות לפתרון הקונפליקט הצעות מדיניות לפתרון הקונפליקט ותגובות היישוב היהודי והערבי להצעות אלו: מדינה דו-לאומית, חלוקת הארץ וקנטוניזציה, הצעת הבריטים. ועדת פיל, הצעת החלוקה. ניסיונות הידברות בין מנהיגים יהודים וערבים- שיחות עם מנהיגים ערבים, הקמת תנועת "ברית שלום".
ד. היישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה (3 שעות)	הדילמות ביישוב נוכח המלחמה והשואה 1. שיתוף פעולה עם הבריטים בצד מאבק בהם: תכניות פעולה מול האיום הגרמני על ארץ ישראל – הקמת הפלמ"ח, "מצדה על הכרמל" - ההתגייסות לצבא הבריטי והקמת הבריגדה 2. המאבק בהגבלות הבריטים על העלייה וההעפלה, הכרזת המרד של האצ"ל והלח"י
ה. מדינה בדרך - היישוב היהודי בארץ ישראל 1945 – 1947 (6-7 שעות)	מה הביא לסיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל? מי "גירש" את הבריטים? 1. מאבק היישוב לגווניו במדיניות הבריטית: • בהתיישבות כגון: גוש עציון; י"א הנקודות

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	• ה"העפלה" – העלייה הבלתי- לגלית בנתיבי הים והיבשה מאירופה ומארצות האסלאם • המאבק הצבאי : - הפורשים – האצ"ל והלח"י ומאבקם בבריטים - "תנועת המרי" ופירוקה 2. כישלון הניסיונות המדיניים לשינוי "מדיניות הספר הלבן" לאחר מלחמת העולם השנייה : - ועדת החקירה האנגלו- אמריקנית ותוצאותיה 3. הנסיבות הבין-לאומיות - דה- קולוניזציה ושיקולי בריטניה כמעצמה קולוניאלית נחלשת ; - ראשית המלחמה הקרה. 4. מסירת המנדט לאו"ם - ועדת אונסקו"פ – "הצעת החלוקה" - החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר על חלוקת א"י לשתי מדינות.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

חטיבה רביעית – מדינת ישראל:

מטרות -

התלמידים :

1. יבינו את המהלכים המדיניים והצבאיים שהביאו לכינון מדינת ישראל
2. יכירו את גלי העלייה השונים ואת תכניות ההתיישבות ויבינו את השפעתם על עיצוב פני המדינה והחברה בישראל
3. יבינו את משמעות "עקרון הממלכתיות" שעיצב בן-גוריון ויבחנו את השלכותיו על עיצוב דמות המדינה
4. יכירו את ביטויי הסכסוך הישראלי-ערבי לגווניו, יבינו את גורמיו ויבחנו את הניסיונות לפותרו
5. יבחנו אירועים מרכזיים, המשקפים מתחים בחברה הישראלית שבאים לידי ביטוי בוויכוח על צביונה
6. יבינו את חשיבותם של יחסי החוץ בין מדינת ישראל ובין מדינות העולם לקיומה של מדינת ישראל כמדינה ריבונית
7. יבינו את משמעותם של הקשרים בין מדינת ישראל ובין יהדות התפוצות למעמדה של ישראל כמדינה יהודית

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תכנים

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. הקמת מדינת ישראל (8 שעות)	מה הביא לכינון המדינה? נושא פר"ח: 1. קבלת ההחלטה מכ"ט בנובמבר על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל 2. מלחמת העצמאות שלב א' הסירוב הערבי להחלטת כ"ט בנובמבר ופרוץ המלחמה בין ערביי ארץ ישראל ליישוב היהודי 3. הכרזת העצמאות: -לבטים ולחצים ערב הכרזת העצמאות - איום הפלישה של מדינות ערב לארץ ישראל ושאלת מוכנות היישוב - לחץ מצד ארה"ב לדחיית מועד הקמת המדינה 4. מלחמת העצמאות שלב ב' -מול מדינות ערב במבצעי ההתגוננות להתקפה היוזמה ולקביעת עובדות בשטח 5. תוצאות המלחמה -בעיית הפליטים -פליטים יהודים מארצות ערב 6. הסכמי שביתת הנשק וקביעת גבולות המדינה
מלחמת העצמאות שלב א' – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 5 ש' להלן קישור למערך פר"ח: ערכת פר"ח	
מלחמת העצמאות שלב ב' – יילמד כמונח – 1 ש' להלן קישור למונח.	
ב. כינון השלטון במדינת ישראל הריבונית (1-2 שעות)	מימוש הריבוניות ועיצוב הריבוניות א. כינון מוסדות השלטון ב. הקמת צבא ההגנה לישראל כצבא העם ג. בן גוריון ועיצוב התפיסה הממלכתית פירוק המחתרנות, פרשת "אלטלנה" פירוק הפלמ"ח

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	מדיניות ההסדריות ביחסי דת ומדינה. ביטול הזרמים בחינוך והקמת החינוך הממלכתי לגוונים.
ג. עלייה, קליטה והתיישבות במדינת ישראל (11 ש')	השפעות העלייה וההתיישבות על עיצוב פני המדינה "העליות" בעשורים הראשונים לאחר קום המדינה: - העליות ומאפייניהן: - גלי העליות עד 1951 - גלי העליות 1953-54 ואילך - דילמות במדיניות העלייה והקליטה: - בין "עלייה חופשית, ל"עלייה מסווגת" וביניהן לבין "עליות חירום". - מגבלות תשתית הקליטה: המצב הכלכלי ומדיניות הצנע - גודל אוכלוסיית העולים ביחס למספר אנשי היישוב - דרכי יישוב העולים והעסקתם: - מחנות העולים, המעברות, "מדיניות כור ההיתוך" וסוגיית החינוך במחנות העולים ובמעברות, - עיירות הפיתוח. - העליות בשנות ה-70 ובשנות ה-90 של המאה העשרים: - יש ללמד על היקף כל עלייה ומאפייניה.
העליות בשנות ה-50, מדיניות כור ההיתוך – 3 ש'	
העלייה מברית המועצות בשנות ה-70 - יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 5 ש'	
להלן קישור למערך פר"ח – העלייה מברית המועצות בשנות ה-70:	
ערכת פר"ח	
העלייה מאתיופיה – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 3 ש'	
להלן קישור למערך פר"ח – העלייה מאתיופיה:	
ערכת פר"ח	
	1. נושא פר"ח: מבצעים ומאבקים לעלייה מברית המועצות – בשנות ה-70
	<u>נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות</u>
	<u>העלייה מברית המועצות בשנות ה-90.</u>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
2. נושא פר"ח: מבצעי העלייה מאתיופיה העלייה מארצות הרווחה. 2. ההתיישבות מקום המדינה עד סוף שנות השבעים. • גורמים ודילמות בעיצוב מדיניות ההתיישבות - פיזור אוכלוסין - הפרחת השממה - ביטחון. נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות מפעלי התיישבות מרכזיים של המדינה: המורה ילמד על מפעל התיישבות אחד לפי בחירתו: 1. יישוב הנגב; 2. יישוב הגליל; 3. הקמת עיירות הפיתוח; 4. התיישבות ביש"ע לאחר מלחמת ששת הימים	

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<u>לפניכם מספר מסלולים לבחירה לתכנית 'חמ"ד ועד':</u> 1. ניצולי שואה או בני הדור השני (ששמעו עדות מהוריהם) 2. לוחמי המחתרות 3. לוחמי תש"ח 4. עלייה ו/או התיישבות בשנות ה-50 וה-60 5. העלייה מאתיופיה 6. אסירי ציון ומסורבי עלייה <u>להלן הקישור למסמך חמ"ד ועד המעודכן ל-30% : מסמך חמ"ד ועד</u>	<u>הערכה חלופית – מטלת הביצוע</u> <u>– חמ"ד ועד – עד 10 שעות</u>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
ד. החברה הישראלית (1 שעות)	קונפליקטים מרכזיים על עיצוב דמותה של החברה הישראלית יש לבחור בקונפליקט אחד מבין הארבעה (1-4): <u>תודעת השואה וניצוליה</u> 1. הוויכוח על השילומים מגרמניה - פרשת קסטנר 2. משפט איכמן. <u>הפער העדתי והמאבקים לשוויון:</u> 3. אירועי ואדי סאליב 4. "הפנתרים השחורים" א. הוויכוח על הצביון היהודי של המדינה ביטויי המאבק בשנות החמישים בעניין "מיהו יהודי" ובעניין "אופי השבת" במדינת ישראל. ב. מיעוטים אזרחי מדינת ישראל מדיניות הממשל הצבאי 1948 – 1966 והשפעתה על יחס החברה הערבית למדינת ישראל.
ה. יחסי מדינת ישראל העולם הערבי (5 שעות)	דרכי ההתמודדות בין מלחמה לפתרון מדיני 1. <u>הסכסוך בין מדינות ערב לישראל מקום המדינה עד סוף שנות השבעים של המאה העשרים</u> -התנגדות מדינות ערב לקיומה של מדינת ישראל והחתימה לחיסולה ולהקמת מדינה פלסטינית על אדמתה מלחמות בין ישראל ומדינות ערב לאחר קום המדינה: המורה ילמד על מלחמה אחת, לפי בחירתו: סיני, ששת הימים או יום הכיפורים 2. <u>הסכסוך הפלסטיני-ישראלי</u> • התארגנות הפלסטינים במדינות ערב לאחר מלחמת העצמאות למאבק במדינת ישראל - ייסוד הפת"ח ב – 1959

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
הסכסוך הפלסטיני-ישראלי ויוזמות מדיניות – יילמדו כמונח. להלן קישור למונח: יחסי ישראל ומדינות ערב.	- הקמת אש"ף ב – 1964, האמנה הפלסטינית ומטרותיה - אמנת החמאס ב- 1988 השפעת מלחמת ששת הימים על הסכסוך הפלסטיני-ישראלי. 3. יוזמות מדיניות משנות ה - 70 ואילך לפתרון הסכסוך הערבי-ישראלי והבעיה הפלסטינית: • הסכמי השלום עם מצריים וירדן • ניסיונות לפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, הסכם אוסלו
ו. מדיניות החוץ של מדינת ישראל (3-4 שעות)	תפקיד מדיניות החוץ בשמירת הריבונות הישראלית . • ישראל בין הגושים- בין מזרח למערב • יחסי ישראל ומדינות אירופה (בריטניה, צרפת וגרמניה) • יחסי ישראל והאיחוד האירופי • יחסי ישראל עם ארצות הברית

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	יחסי ישראל והעולם השלישי.
ז. יחסי ישראל והתפוצות (3-4 שעות)	דילמות ביחסי הגומלין • תפוצות ישראל - הכרת מרכזים יהודים בני זמננו - הכרת ארגונים יהודיים ופועלם - תופעת ההתבוללות. • קשרי הגומלין בתחומים אלה: - עלייה והתיישבות; כלכלה; חינוך - התחום הפוליטי-מדיני. • דילמות: - חילוקי דעות בסוגיית ההכרה בזרמים הדתיים - מידת המעורבות וההתערבות במדיניות הישראלית - סוגיות של נאמנות כפולה - מרכז ותפוצות או "ארץ ישראל ובבל" חדשות?

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018